

Medreseler: Büyük Selçukluların başta Nizamiye Medreseleri olmak üzere bir çok medrese yaptırdıkları bilinmektedir. Ama ne yazık ki bunların büyük kısmı günümüze ulaşmamıştır. Karahan'lardı bafllayan eyvanlı, avlulu flemaya geliştirek devam ettirmişlerdir.

Saraylar: Saraylar da insanların ve tabiatın verdiği tahribat nedeniyle günümüze ulaşmamıştır. Büyük Selçukluların son başkenti Merv'de Sultan Sancar döneminde yoğun bir imar faaliyeti yürütülmüştür. Burada içerisinde mescid-i cumanın, Sultan Sancar'ın türbesinin de bulunduğu, 4 km²'lik bir alanı kaplayan Sultan Kale'de saray da bulunmaktaydı. Bu sarayın 45x39 m. boyutunda, elli odalı olduğu bilinmektedir.

(BÜYÜK SELÇUKLU TARİHİ, 2011. T.C. ANADOLU ÜNİVERSİTESİ YAYINI NO: 2357, AÇIKÖRETİM FAKÜLTESİ YAYINI NO: 1354 Yazarlar: Prof.Dr. Gülay ÖN BEZER (Ünite 1-4),

SELÇUKLULAR'IN KÖKENİ Selçuklular, XI-XIV. yüzyıllarda Türkistan, Horasan, İran, Afganistan, Irak, Suriye ve Anadolu'da şubeler halinde hüküm sürmüş olan devletin ve onu yöneten hanedanın adıdır. Selçuklular'ın bilinen ilk atası Dukak'dır. Yenikent yabgusunun hizmetinde sübaşı olarak görev yapmaktaydı. Usta savşçılığı dolayısıyla "demir yaylı" unvanı taşıyordu. Kaynakların yetersizliği sebebiyle onun ataları hakkında bilgi sahibi değiliz. Dukak'ın ölümü üzerine yerine oğlu Selçuk sübaşı oldu. Adı kaynaklarda "Salcuk", "Salçuk", "Selcük", "Selçuk", "Sarçuk" gibi farklı şekillerde yazılmıştır. Selçuk Bey'in torunlarının kurduğu devlet devrinin kaynakları tarafından, onun adına nisbetle Selçukiyyan, Selaçika, Al-i Selçuk (Selçuklu ailesi) olarak kaydedilmiştir. Selçuk Bey'in ailesi ve yakınlarına ilişkin olarak sadece Mikail, Arslan İsrail, Musa İnanç, Yusuf Yinal ve Yunus adlı beş oğlunun varlığı tespit edilebilmiştir. Selçukluların Oğuzlar'ın Kınık boyundan geldiği ittifakla kabul edilmektedir. Ancak ne Dukak'ın, ne de Selçuk Bey'in Kınık boyunun beyi olduklarına dair herhangi bir bilgiye sahip değiliz. İkisinin de yalnızca Oğuz Yabguluğu'nda sübaşı olarak görev yaptıkları tespit edilebilmektedir.

- Oğuzlar, içlerinden selçuklular ve osmanlılar gibi iki önemli hanedan çıkararak türk tarihinin XI. Yüzyıldan günümüze kadar olan akışını değiştiren büyük türk topluluğudur. Bu bakımdan günümüzde de türklüğün başlıca temsilcileri onların torunları olan türkiye türkleri'dir. Oğuz boylarının çoğunluğu, selçuklular'ın tarih sahnesine çıktığı X. Yüzyılda, orta seyhun ile aral- hazar arasındaki bozkırlara kadar olan geniş bir bölgede yaflamakta idiler. VIII. Yüzyıl'ın ilk yarısından itibaren önce, temelini oluşturdukları göktürk, sonra uygur kağanlığı'nın çökmesi üzerine meydana gelen göç dalgaları ile batıya çekilmiflerdi. Oğuzlar X. Yüzyılda bir yabgu tarafından idare edilmekte idiler. Oğuz yabgulu başkent yengikent'den bafka sabran, sütkent, karaçuku'nun , barçnlıgkent ve cend gibi flehirleri de vardı. Yangöçebe (konargöçer) bir hayatları olduğu için başlıca üretim alanları hayvancılık (at, koyun, deve) ve kendilerine yetecek kadar ziraat idi. Bununla birlikte şehirlerde zenaat ve ticaretin de yaygın olduğu bilinmektedir.

- Oğuz yabgular Hazar Kağanlığı veya Karahanlılar'a bağlı oldukları ileri sürülmektedir. Oğuzlar'ın Hazarlar'la bazen mücadele, bazen de ittifak halinde buldukları ve onlara paralı asker olarak hizmet ettikleri de tespit edilmiştir. Selçuklular'ın da Hazarlarla doğal olarak Oğuz Yabguluğu mensupları olarak ilişkilerinin olduğu tahmin edilebilir. Selçuk Bey'in oğullarına Mikail, İsrail, Musa, Yusuf ve Yunus gibi isimler verilmesi Yahudi Hazar Kağanlığı ile kültürel etkileşim olduğu izlenimi vermektedir. 922 yılında (dil Bulgar hanına gitmekte olan Abbasi halifesinin elçilik heyetinde bulunan İbn Fadlan, seyahatnâmesinde Oğuzlar'a ilişkin önemli bilgiler verir. Bu tarihlerde aralarında müslüman olanlar bulunmakla birlikte, çoğunluğun henüz eski Türk dinine (Gök-Tanrı inancı) mensup oldukları anlaşılmaktadır.

-
- X. yüzyılın ikinci yarısında, Kıtaylar'ın Moğolistan'dan sürülmesi Kıpçak boy birliğinin dağılması sonucunu doğurdu. Oğuzlar kuzey komşuları olan Türk boylarının kaynaşması ve göçleri sebebiyle ciddi baskıya maruz kaldılar. Bu olayın yarattığı siyasi, sosyal ve ekonomik sarsıntılar, Oğuzlar'da yerlerinden oynattı. Onların bir kısmı Karadeniz'in kuzeyindeki bozkırlara ve Doğu Avrupa'ya göç ettiler. Daha sonra Selçuklular'ın özünü tefkil edecek olan diğer Oğuz toplulukları ise, Hazar Denizi'nin güneyine indiler. Bu sırada Horasan ve Maverâünnehir'de hüküm sürmekte olan Sâmanoğullar'ı Karahanlılar'ın baskısı ile giderek zayıflamakta idi. Bu yönde göç eden Oğuzlar islamiyeti kabul ederek, Maverâünnehir'de toplanmaya başladılar.

► **DANDÂNAKÂN SAVAŞI** Ailelerini ve ağırlıklarını Balhan Dağları'ndaki soydaşlarının yanına gönderen Selçuklular, Gazne ordusuna doğru harekete geçtiler. Onların maksadı kayıplar vermekte ve maneviyatı da büyük ölçüde çökmüş olan Gazne ordusunu çöle çekmekti. Selçuklular Gazne ordusuna ani baskınlar düzenleyip kaçıyor, kaçarken de su kuyularını kullanılmaz hâle getiriyorlardı. Aslında Sultan Mesud bu savafla çıkarken Selçuklular'ın savaş taktiğini anladığını, kendisinin de buna uygun olarak, hareket kabiliyeti yüksek bir orduyla savaşacağını söylüyordu. Ancak Sultan Mesud yine onların stratejisine tâbi olmak zorunda kalmıştı. Selçuklular'ın Horasan'a göç ettiği 1035 yılından beri sürekli alarm durumunda bulunan Gazne ordusu bu süreçte adeta tükenmişti. Nihayet Dandânakân yakınlarında karşı karşıya gelen iki ordu üç gün sürecek bir kader savaşına başladı. Selçuklular küçük birlikler hâlinde yıpratma savaşı veriyorlardı. Gazne ordusunun dayanılmaz hâle gelen su ihtiyacını karşılamak hayatî bir mesele idi. 23 Mayıs Cuma günü Dandanakan kalesine ulaşan Gazne ordusu, kale kapıları kendilerine açılmamakla birlikte, ahalinin surlardan sarkıtığı su testileri ile bir miktar ihtiyacını giderdi. Kale dışındaki dört kuyu Selçuklular tarafından leşi atılarak kullanılmaz hâle getirilmişti.

Kuyuların açılması durumunda bile, ordudaki çok sayıda hayvanının ihtiyacını karşılamayacağı açıktı. En yakın su kaynağı ise 5 fersah mesafede idi. Sultan Mesud kuyuların temizlenmesi fikrini kabul etmeyip hareket emrini verdi. Ancak ordunun böyle bir durumda ileride bulunan su kuyularına doğru harekete geçmesi felâketin başlangıcı oldu. 370 saray gulâmının geceleyin kaçarak daha önce anlaştıkları Selçuklu saflarında savaşa girmesi de bardağı taşıran son damla oldu. Selçuklu ordusunun bu intizamsız kuvvetlere şiddetle hücum etmesi Gazne ordusunu darmadağın etti. Sultan Mesud, ordusu neredeyse savaşmadan dağılmasına rağmen, 100 kadar adamıyla büyük bir cesaretle savaşa devam etti. Ancak esir düşmek tehlikesiyle karşı karşıya kalınca Selçuklu saflarını yarararak Merv yönünde kaçmaya başladı. Ordusunun kalanları da yol boyunca ona katılmaya devam ederken Haziran 1040'da Gazne'ye vardılar.

Böylece tarihin sayfalarında önemli dönüm noktalarından biri olarak yer alacak büyük bir savaş daha sona ermiş oldu. Selçuklular 16.000 kişilik ordularıyla kendilerinin neredeyse beş katı olan bir orduyu hezimete uğratmışlardı. İki taraf için de hayatî önemi haiz olan bu savaş, orduların mevcutları arasındaki orantısızlığa rağmen Selçuklular'ın kazanmasının en önemli sebeplerinden birisi şüphesiz bu anın onlar için bir ölüm-kalım savaşı olması idi.

KAYNAK: Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Sayı: 32 Yıl:2012/1 (21-32 s.)_ANADOLU SELÇUKLU KÜLTÜRÜNÜ ANLAMAK: SANAT TARİHİ AÇISINDAN BİR DEĞERLENDİRME* Yrd. Doç. Dr. Başak Burcu TEKİN**)

KAYNAK: Ord. Prof. Dr. Ekrem Akurgal, Anadolu uygarlıkları, Net turistik yayınlar - Ana Britannica. - Hüseyin Çimrin, Rehberin not defterinden, Rehber Dergisi Sayı 17 http://www.imo.org.tr/resimler/dosya_ekler/4060b7d80677274_ek.pdf?dergi=145

KAYNAK:<https://www.tarihtarih.com/?Syf=26&Syz=377197&/Sel%C3%A7uklu-Kervansaraylar%C4%B1-/-Yrd.-Do%C3%A7.-Dr.-%C4%B0smail-Ayta%C3%A7->

KAYNAK: <https://yigm.ktb.gov.tr/TR-9998/onemli-han-ve-kervansaraylar.html>

KAYNAK: Anadolu Selçuklu Dönemi'nde Anadolu'da İpek Yolu - Kervansaraylar - Köprüler Gökçe GÜNEL, kebikeç / 29 2010

KAYNAK:
file:///C:/Users/filiz_000/Downloads/ANADOLU_SELÇUKLU_MEDRESELERİNİN_CEPHESE_L_VE_MEKANS.pdf